

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 09.03.2022

Kabul Tarihi: 08.04.2022

Yayın Tarihi: 18.06.2022

Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2022, 2(1): 25-56

Research Article

Received Date: 09.03.2022

Accepted Date: 08.04.2022

Published Date: 18.06.2022

DOI Number: 10.29228/yazitdergisi.3

ERMENİ HARFLİ TÜRKÇE FALCILIK KİTABI

Turkish *Falcılık* Book with Armenian Letters

Büşranur YUCEL*

ÖZ

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan ve Türkçe konuşan Ermeniler kendi alfabelelerini kullanarak din, dil, tarih, edebiyat, coğrafya, müzik, kùltür vb. konularında birçok eser ortaya koymuşlardır. Ermenice başta olmak üzere başka dillerde de eserler yazmışlar, bunun yanı sıra Türkçeyi Ermeni harfleriyle yazmayı da tercih etmişlerdir. Özellikle İstanbul'da 1800'lü yıllarda Ermeni harfli Türkçe birçok eser yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları da neredeyse her toplumda var olan ve içinden çıktığı toplumun sosyo-kùltürel özelliklerini yansıtan fal kitaplarıdır. Bu çalışmada 1866 tarihli Ermeni harfli Türkçe beyitlerle yazılmış *Falcılık* adlı eser tanıtılmaktadır. İstanbul'da basılan ve yazarı bilinmeyen eserin Latin harflerine aktarımı yapılmıştır. 30 sayfadan oluşan eserin, numaralandırılmış her sayfasında 12 beyit yer almaktadır. Toplamda 288 beyitin yer aldığı eser çevrilirken dönemin dil özelliklerine bağlı kalınmış olup gerekli görülen yerlerde Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına göre düzenleme yapılmıştır. Bu çalışmada dönemin eğlence anlayışının nasıl olduğu sorusuna da cevap aranmıştır. Bu bağlamda incelenen eserde fala, oyun ve eğlence olarak bakıldığı ancak insan yaşamını esas alan merak unsurlarının ağır bastığı görülmüştür. 19. yüzyılda bir arada yaşayan Türkler ve Ermenilerin kùltür alışverişi içinde olduğu ve buna bağlı olarak sosyo-kùltürel açıdan eğlence ve inanç unsurlarının da ortaklık gösterdiği anlaşılmıştır. Bu çalışmanın Osmanlı toplumunun fala olan bakışının, düşünce yapısının ve eğlence anlayışının nasıl olduğuna dair ışık tutması ve kùltür çalışmalarına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ermeni harfli Türkçe, Osmanlı kùltürü, fal, falname, eğlence.

ABSTRACT

Armenians living within the borders of the Ottoman Empire and speaking Turkish used their own alphabets to study religion, language, history, literature, geography, music, culture, etc. They have produced many works on the subject. They wrote works in other languages, especially in Armenian, and they also preferred to write Turkish with Armenian letters. Especially in İstanbul, in the 1800s, many works in Turkish with many Armenian letters were published. Some of these are fortune-telling books that exist in almost every society and reflect the socio-cultural characteristics of the society they come from. In this study, the work called Fortune telling, written in Turkish couplets with Armenian letters, dated 1866 is introduced. The work, which was published in İstanbul and whose author is unknown, has been translated into Latin letters. There are 12 couplets on each numbered page of the work, which consists of 30 pages. While translating the work, which includes 288 couplets in total, the language features of the period were adhered to, and where nec-

* Yüksek Lisans Öğrencisi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul-Türkiye. E-posta: busrayucel07@gmail.com. ORCID: 0000-0002-1289-5177.

essary, arrangements were made according to the spelling and punctuation rules of Turkish. In this study, an answer was sought to the question of how the concept of entertainment of the period was. In this context, it has been seen that fortune-telling is viewed as games and entertainment in the studied work, but the elements of curiosity based on human life predominate. It has been understood that Turks and Armenians living together in the 19th century were in cultural exchange and, accordingly, the socio-cultural aspects of entertainment and belief were also common. It is aimed that this study will shed light on the Ottoman society's view of fortunes, mentality and entertainment, and contribute to cultural studies.

Keywords: Turkish with Armenian letters, Ottoman culture, fortune telling, fortune book, entertainment

Giriş

Türk dili çok geniş coğrafyalara yayılmış olan köklü bir dildir. Türk dilinin konuşulduğu coğrafyalarda Türklerden din, milliyet ve yaşayış tarzı olarak farklı olan topluluklar kendi alfabelerini kullanarak Türkçe eserler ortaya koymuşlardır. Bunda birlikte yaşamının ve onun getirdiği kültürel etkileşimin etkisi vardır. Bu bağlamda 19. yüzyılda İstanbul'da yaşayan Ermeniler de kendi alfabelerini kullanarak çeşitli konularda Türkçe eserler yayınlamışlardır. Bunlardan bazıları da fal ile ilgilidir.

İnsanların geleceğe duyduğu merak onları geleceğe dair ipuçları arama yoluna götürmüştür. Bu durumun sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen fal, geleceğin öğrenilmesi adına yapılan uygulamalardan biridir. Orhan Hançerlioğlu'nun yaptığı tanıtımda fal, "Gelecekte haber almak için çeşitli nesnelere anlam çıkarma." (2000: 152) olarak belirtilmiştir. *İslam Ansiklopedisi*'nde "Çeşitli tekniklerle gelecekte ve bilinmeyenlerden haber verme, gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarma sanatı." (URL-1) olarak tanımlanırken TDK'de ise "Geleceği öğrenmek, şans ve kismetini anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, baki." (URL-2) şeklinde tanımlanmıştır. Fal birçok toplumda kendisini gösteren bir uygulamadır. Bu yönüyle evrensel niteliklere sahiptir. Ayrıca var olduğu toplumun kültür ve inanç özelliklerini içerisinde bulundurmaktadır.

Fal zamanla çeşitlenmiş ve onu icra etmek için çeşitli nesnelere yararlanılmıştır. Bunlardan bazıları kahve, el, yıldız, papatya, zar, iskambil kağıtları, iç organlar, tespah, rakamlar ve kitap gibi unsurlardır. Bu unsurların falda nasıl, hangi görevde ve hangi yöntemle kullanılacağına dair tarif veren eserler genellikle falname adıyla anılmaktadır. Falnameyle ilgili olarak Arslan Tekin (1999: 249), "Fal ile ilgili kitap. Falın her bir çeşidine göre düzenlenen eserler." tanımını yapmaktadır. Bununla birlikte falname karşılığında "ihtilâcnâme, kıyafetnâme, kehânetnâme, tefeülname, yıldızname, hurşîdnâme" gibi isimler de kullanılmıştır. (Ersoylu, 1981: 78). Bu çalışmada 1866 yılında İstanbul'da basılmış ve yazarı belli olmayan Ermeni harfli Türkçe *Falcılık* kitabı ele alınmıştır. Falın dayandığı

temel, kişiye ve duruma bağlıdır. Bunun karşılığı da incelenen metinde mevcuttur.

1. Eser Hakkında Genel Bilgi

1.1. Eserin Yazarı, Yazılış Tarihi ve Yeri

Falcılık başlığıyla Ermeni harfli Tùrkçe olarak yazılmış olan eserin yazarı belli olmamakla beraber kapağında basım yılının 1866 olduğu ve basım yerinin ise Asitane (İstanbul) olduğu belirtilmektedir. Hasmik Stepanyan, *Ermeni Harfli Tùrkçe Kitaplar Bibliyografyası* adlı çalışmasında bu eserin H. Minasyan matbaasında basıldığını belirtmektedir (2005: 141). Ancak bu bilgi incelenen eserde kaydedilmiş değildir.

1.2. Eserin Őekil Özellikleri

Eser; dibace, tarif ve manzum metinle 30 sayfadan oluşmaktadır. Her beyitin başında rakamlar kullanılmıştır. Eserde dibace ve tarif kısmına sayfa numarası verilmemiştir. Sayfa sayısı, numaralandırılmış beyitlerin olduğu yerden başlamıştır. Beyitlerin yer aldığı kısım 24 sayfadan oluşmaktadır. Bu sayfalarda istikrarlı olarak 12 beyit kullanılmıştır. Toplamda ise 288 beyit yer almaktadır. Beyitler de kendi içerisinde kafiyelidir.

Metinde yer yer eksik harflerin bulunduğu tespit edilmiş, böyle durumlarda metin tamiri yöntemi kullanılmış ve tarafımızdan tamamlanan kısımlar “[]” işaretiyle gösterilmiştir. Eksiklikler cùmlenin anlamından ve lyeye bağlı olarak giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca tarif kısmının da 2 kez arka arkaya basıldığı gr÷lmektedir.

1.3. Eserin İçeriği

Gelecekte olabilecek olayları söyleyen bu eserin bir araya gelen insanları eğlendirme ve onların hoř vakit geçirmelerini sağlamak amacıyla yazıldığı belirtilmiştir. Her niyetin ve beytin başına rakam yazılmış olan bu eserin kapağında “Herkesin bahdını yahod niyetini rakamlar vasıtasıyla tohaf bir tarz ile beyitlerle beyan eden bir kitabcığazdır. Şöyle ki her bir âdem kendi eylencesi için kullanabilir.” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca beyitlerin rastgele olduğuna, kimsenin inanamaması, gùcnememesi ve gùlùp eğlenmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu durum esere bir tùr oyun görevi yùklendiėini dùřündürmektedir.

Eserde 24 maddeden oluştuğu gr÷len niyetlerin; içinde bulunulan yılın bereketli geçip geçmeyeceğine, mallardan kâr edilip edilmeyeceğine, söylenen sözlerin yalan mı doğru mu olduğuna, etrafta gerçek dost olup olmadığına, sevgililerin birbirini sevip sevmediğine, evlenme durumunun olup olmayacağına, buna bağlı olarak gùzel veya çirkin bir eřle mi evlenileceğine, doğacak olan çocuğun erkek mi kız mı olacağına dair yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu esere göre fal bakacak olan kişinin uzman olması gerekmemektedir. Fala bakacak olan kiři 24 maddeden oluşan bu niyetlerden birini seçip içerisinde 1’den 12’ye kadar sayılar

olan bir çemberin üzerinde yay veya benzeri bir nesne çevirir. Bu nesne hangi rakamın üzerinde durursa o rakamı aklında tutar. Tekrar 24 maddelik kısmı açıp seçilen niyetin sayısının üzerine nesnenin durduğu rakam eklenerek sayılır. Çıkan sayının sayfası açılır ve akılda tutulan sayının beyiti cevap verir.

2. Dil ve Yazım Özellikleri

Eserin dili yalın ve anlaşılırdır. Beyitlerle yazılmış olması dikkate değer bir unsurdur. Eserde yer alan her dizeye büyük harfle başlanmıştır. Özel isim olarak yalnızca “Allah” ve “Hüda” kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimeler yazılırken büyük harf kullanılmıştır. Ancak yazım konusunda genellikle birlik sağlanamadığı görülmüştür. Eserde oldukça az kullanıldığı görülen Arapça ve Farsça tamlamaların yazımında izafet kesresi kullanılmamıştır. Metinde bazıları basımdan kaynaklı olabilen harf eksiklikleri bulunmaktadır.

Ermeni harfli Türkçe metinlerin Latin harflerine aktarılışında bir standart yoktur. Günümüzde birleşik yazılan ancak eserde ayrı yazıldığı görülen kelimeler bulunmaktadır.¹ Bu durum, döneminin söyleyiş ve yazım özelliği olabileceğini düşündürmektedir. Ancak eserin Latin harflerine aktarımı yapılırken metnin aslına bağlı kalınmaya çalışılsa da bazı yerlerde birlik sağlanması bakımından bugünkü kullanım tercih edilerek bir standart belirlenmiştir. Noktalama işaretlerinin kullanımında ise birlik olmaması sebebiyle metnin akışına göre düzenlenmiştir.

2.1. İkili Yazım

Eserde oldukça dikkat çeken hususlardan biri ikili yazımlardır. Metinde “ber taraf-bir taraf, zann itmek-zan etmek, hepisi-hepsi, gasavet-kasavet, daymaydayıma, sonra-songra, kaybetme-kayıbetme, çabuk-çapuk, herkes-herkeş, çünkü-çün” şeklinde ikili yazımlar bulunmaktadır. Görüldüğü üzere yazımda birlik yoktur. Bu durum eseri yazan kişinin konuşma dilinin esere yansıdığını düşündürmekte ve dönemin konuşma dilinin özelliklerine dair ipuçları vermektedir. Bu durumun farklı sebepleri de olabilir.

2.2. Eklerin ve Bağlaçların Yazımı

Eserde “de/da” hem bağlaç olarak hem de bulunma durumu eki olarak çoğu yerde kullanılmıştır. Ancak bu eklerin yazılışlarında bir istikrar yoktur. Bazen bitişik bazen ayrı yazıldığı görülmüştür.²

Ölüm evvela karına tebrikesin idecek

Ve on sene geçdiğinde mutlak “sanada” gelecek (s.5).

¹ Hiç bir-hiçbir, her kes-herkes, kayb etmesin-kayıbetmesin, bir kaç-birkaç, bir az-biraz, zeytun yağı-zeytunyağı, sabr et-sabret, bir takım-birtakım, bir taraf-birteraf, bir çok-birçok, zann idersin- zannidersin, ne dir-nedir, bu gün-bugün, katl etsen, katletsen, her hangi-hehangı, birden bire-birdenbire, dal kavuk-dalkavuk, hiç biri-hiçbiri, medh ider-medhider.

² Aşağıda parantez içinde s. şeklinde verilen notlar kaynakçada verilen ilgili esere aittir.

Bu örnekte de'nin bitişik yazıldığı görülmektedir. Ancak ayrı yazıldığı beyitler de vardır:

Evlenenlerle her vakit gülüb maytab edersin
Lakin biraz geçdiğinde "sen de" onlara benzersin (s.11).

Bu durum çeviri metinde Türkçenin bugünkü kurallarına göre düzenlenmiştir.

Eserde kullanılan bildirme ekinin çoğunlukla ayrı yazıldığı görülmüştür. Bu da çeviri metinde bitişik yazılmıştır.

Yerin göyün bahşişleri kararlı "olacak dır"
Ve gine yüreklerimiz rahatlık "bulacak dır" (s.2).

Buğday arpa zeytunyağı gayet "eksilecektir"
Ve elinde mali olan pek çok "sevinecektir" (s.3).

Falcılık başlıklı eserde "ile" ve "ise"nin yazımında da birlik yoktur. İle, bazen "ıla" bazen "ile" şeklinde; ise, bazen "ısa" bazen "ise" şeklinde yazılmıştır. Ayrıca ünsüzden sonra gelen ünlünün düştüğü çok az örnek vardır.

Senin alacağın erkek topal, kör ve kamburdur
Lakin ol kamburun içi akıl "ıla" doludur.

[H]er ne ki "denil[i]rısı" yalandır ha bilesin
Ve onların hepisini kulak ardı edesin (s.1).

2.3. Noktalama

Metin noktalama konusunda düzensiz bir yapıya sahiptir. Eserde nokta (:), tırnak işareti (« »), soru işareti (?) simgesiyle temsil edilmektedir. Metinde soru vurgusunu yapan (?) simgesi soru sözcüğünün üzerine konulmaktadır. Ancak bu işaretlerin sürekli kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum anlam akışında bozulmalara sebep olduğundan çeviri metinde Türkçenin vurgu özelliklerine göre düzenlenmiştir. Ayrıca Ermeni harfli Türkçede inceltme işareti bulunmamaktadır. Harflerin inceltmiş şekilde okunması için iki harfle ifade edilen sesler bulunmaktadır. "Â" sesini karşılayan simge "yeç" ve "ayp" (աւ) harflerinin birleşimiyle oluşmaktadır. Bu durumun örnekleri de eserde geçen kâffe (քաֆֆե) ve kâr (քար) kelimelerinde mevcuttur.

3. Kültürel Etkileşim ve Eğlence Anlayışı

Türkler ve Ermeniler tarihi, siyasi, fikrî ve kültürel olarak yüzyıllardır temas hâlinindedir. Din ve ırk farklılıklarının olmasına karşın aynı çevrede yaşayan Türkler ve Ermenilerin sosyal yaşamdaki birlikteliği onların dil, kültür, gelenek ve düşünüş biçimleri üzerinde etkili olmuştur. Ermeni harfli Türkçe olarak yayınlanmış Türk halk hikayeleri, masalları ve buna benzer verimleri bu etkinin somut bir kanıtıdır. Ayrıca bu çalışmada ele alınan fal kitabı da bu temasın 19. yüzyılda

devam ettiğini göstermektedir. Bu konuyla ilgili olarak Fuat Köprülü “Türk Edebiyatının Ermeni Edebiyatı zerindeki Tesirleri” başlıklı yazısında Türkçeden Ermeniceye, Ermeniceden Türkçeye geçen kelimeler olduğunu ifade etmiştir (1999: 260). Bunda ortak yaşamın getirdiği etkileşim açıkça görülmektedir. Ayrıca “Ermeniler arasında Türkçenin yayılması, halk lisanında Türkçenin tesirleri, Ermeni harfleri ile Türkçe birtakım kitaplar basılmış olması gibi birçok hadiseler de Türk harsının Ermeni milleti üzerindeki temsil edici kuvvetini pek açık olarak gösterebilir.” (1999: 268) ifadelerini kullanmıştır. Öyle ki Türkler arasında da Ermeni harflerini bilenler bulunmaktadır. Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Ali Suavi gibi isimler Ermeni harflerini bilenler arasındadır. Bu harflerin Türkçeye uygunluğu konusunda da fikirler ortaya koymuşlardır. (Cankara, 2011: 79-80). Ayrıca bu konuyla ilgili olarak Metin And, *Osmanlı Tiyatrosu Kuruluşu-Gelişimi-Katkısı* adlı eserinde Ermeni harflerini çözebilen ve bu harflerle yazılmış yayınları bilen Türklerin olduğunu belirtmiştir. (1976: 115.)

Ermeni harfli Türkçe *Falcılık* adlı eserin sözcük hazinesi göz önüne alındığında yazarının da eseri okuyanların da Türkçeyi iyi bildiği anlaşılmaktadır. Bunların yanında bazı tutarsızlıklar da göze çarpmaktadır. Bu durum da yazarın günlük konuşma dilinden etkilendiğini göstermektedir. Herkes yerine “herkeş”, hepisi yerine “hepisi” gibi sözcüklerin kullanımı da buna örnek olarak gösterilebilir.

Eğlencenin çeşitli işlevleri vardır. (zdemir, 2007: 12). Bu eserde eğlencenin sosyal ve tarihi işlevleri açıkça görülebilir. Ermeni harfli Türkçe olarak yazılmış olan bu esere geleceğe dair ipuçları aramaktan çok eğlenceli vakit geçirmek için hazırlanmış olan bir oyun gözüyle bakılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu oyunu evlerde veya benzer alanlarda bir araya gelen insanların eğlenmek veya vakit geçirmek için kullanabileceğine dair bilgiler mevcuttur. Buradan halkın sosyalleşmek ve eğlenmek için uygun ortamı sağladıklarında fala, oyun işlevi yükledikleri anlaşılmaktadır. Ermeni harfli Türkçe *Falcılık* adlı eserin bu açıdan önemli bir sosyalleşme aracı olduğu söylenebilir.

Falcılık adlı eserin tek bir cinsiyet kesimine değil ortak bir okur kitlesine hitap ettiği anlaşılmaktadır. Öyle ki fal kitabında yer alan 24 maddede kadınlar ve erkekler için niyetler bulunmaktadır. Örneğin erkekler için “Eger güzel veyahod çirkin karı alacağısan”, kadınlar için “Eger güzel yahod çirkin kocaya varacakısan” ifadeleri mevcuttur.

Eğlenmek ve hoş vakit geçirmek için kullanıldığı belirtilen eserde falın esas unsuru olan merakın göz ardı edilmediği, üstelik baskın olduğu göze çarpmaktadır. Her ne kadar oyun olduğu belirtilse de insan hayatının önemli safhalarına dair unsurların bulunması bu eserin okuyucularında ister istemez merak uyardırmaktadır. Öyle ki dost bulmaya, evlenmeye, nasıl bir eşle evlenileceğine, kaybolan bir nesnenin bulunup bulunmayacağına, genç veya yaşlı lneceğine, zengin veya fakir olmaya, hangi tehlikelerle karşı karşıya kalınacağına, bereketli bir

sene geçirilip geçirilmeyeceğine dair unsurların olması da bu durumu açıklar niteliktedir. Bunların yanında toplumun inanç yapısı gereği genellikle fala olumsuz bir bakış vardır. Bu olumsuzluğun giderilmesine yönelik olarak oyun ve eğlence aracı olarak dönüştürülmeye çalışıldığı da düşünülebilir.

Sonuç

Ermeni harfli Türkçe metinler Türk ve Ermeni Edebiyatı sahasında tarihi derinliği ve kültürel çeşitliliği göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bu metinler insanların birbiri üzerinde bıraktıkları etkilerin sosyolojik, kültürel ve tarihi bir yansımasıdır. 1866 yılına ait Ermeni harfli Türkçe *Falcılık* adlı kitap da yazıldığı dönemdeki dil, kültür ve sosyal yaşam hakkında bilgiler vermektedir.

Fal, insanların merak ettiği konulara dair ipuçları vermekte ve verdiği ipuçları veya cevaplar insanları inanç noktasında etkilemektedir. Ancak Ermeni harfli Türkçe fal kitabından hareketle 19. yüzyılda fala sosyal alanda insanları birleştirici bir eğlence aracı olarak bakıldığı söylenebilir. Bilinmezliğin oyun formuna dönüştürülmesiyle bu esere inanılmaması gerektiği ifade edilse de falın doğasında var olan merak unsurundan kopma olmadığı görülmüştür. İçerisinde yer alan maddelerin de insana dair gerçekçi ve cevap aranması muhtemel olan bazı konuların yer alması ona yalnızca oyun gözüyle bakılmasını zorlaştırmaktadır. Bu noktada inanılan bir kaynak olarak görülebileceği açıktır.

19. yüzyıldaki sosyal hayatın canlı olduğunu gösteren bu eserde dikkat çeken en önemli hususlardan biri yazarın günlük konuşma dilini esere yansıtmasıdır. Kelimelerin iki şekilde yazılmış halleri de bu durumu açıkça göstermektedir. Bu da Türkçenin 19. yüzyıldaki özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca basımdan kaynaklı harf eksiklikleri bulunmaktadır. Manzum bir yapıya sahip olan bu eserde beyitlerin birbiriyle uyumlu bir şekilde sıralandığı görülmektedir. Bu da yazarın ahenge önem verdiğini düşündürmektedir. Bu durumun okuyucuların hafızasında kalmasına ve sözlü kültürde yaşamasına imkân verdiği söylenebilir. Eser hem dönemin eğlence hayatını kısmen yansıttığı için hem de Ermeni harfli Türkçe metinlerin dil vb. özelliklerini yansıttığı için önemli bir konumdadır.

Türkçenin geniş çatsısı altında incelenebilecek bu eser aynı coğrafyada yaşayan Türk ve Ermeni toplumunun birbiriyle etkileşimini yansıtmaktadır. Türkçenin Ermeni harfleriyle yazılması Türkçenin zenginliğini göstermektedir. Bu eser 19. yüzyıldaki insan ilişkilerini, inanç unsurlarını ve eğlence anlayışlarını gösterecek kültür çalışmaları katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

And, Metin (1976). *Osmanlı Tiyatrosu Kuruluşu-Gelişimi-Katkısı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Cankara, Murat (2011). *İmparatorluk ve Roman: Ermeni Harfli Türkçe Romanları Osmanlı/Türk Edebiyat Tarih yazımında Konumlandırılmak*. Doktora Tezi. Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersoylu, Halil (1981). "Fal, Falnâme ve Fal-ı Reyhân-ı Cem Sultan". *İslam Medeniyeti Dergisi*, 5(42): 69-81.
- Falcılık* (1866). Asitane: H. Minasyan Matbaası.
- Haçerlioğlu, Orhan (2000). *Dünya İnançları Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köprülü, Fuat (1999). *Edebiyat Araştırmaları*. İstanbul: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özdemir, Nebi (2007). "Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi". *Millî Folklor*, 19(73): 12-22.
- Stepanyan, Hasmik (2005). *Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar Bibliyografyası*. İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Tekin, Arslan (1999). *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- URL-1: "Fal". <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal#1> (Erişim: 08.05.2021).
- URL-2: "Fal". <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 06.02.2022).

Ek.1. Metin

FALCILIK
YANI
HERKESİN BAHTINI YAHOD NİYETİNİ RAKAMLAR VASETASIYLA VE TOHAF
BİR TARZ İLE BEYTLERLE BEYAN EDEN BİR KİTAPCIĞAZDIR
ŞÖYLE Kİ
HER BİR ADEM KENDİ EYLENCESİ İÇİN
KULLANABİLİR

ASİTANE

1866

DİBACE

Ey dostum,

Bu oyunu bulmamın niyeti başka bir şey olmayıb yalnız vakıt be vakıt evlerde kurulan meclislere bir eyvence virmekdir. Akılı başında olan her zat bilir ki bakdığı niyete cevab tarzında çıkan beytler rastgele olub hiçbir vakıt onlara iman getirmemeli ne de gücenmeli, illa gülüb eylenmeli.

Bu kitabıçğazda yirmi dört madde yahod niyet olub onların üzerine süal olundukda her biri için türlü türlü cevablar verilir. Lakin yokarıda dediğim gibi çıkan cevablara iman getirmemeli. Çünkü ben onlara rastgele birer mana vermişim. İmdi bu oyun ıla vakıt geçirmek isteyen zat, aşağıda vereceğim tarife göre kullanmalı.

TARİF

Bu kitabıçğazın ilk sahifesinde yirmi dört madde yahod niyet rakam ile konulmuş olub evvela onların hangısını istersen seçersin. Senin bak[m]ak istediğin ni[i]yete göre saniyen etrafında birden on ikiye dek rakam yazılmış olan çemberin³ ortasında bulunan yaya parmağınla vurub hangi rakamın üzerine yay durursa ol rakamı bellersin ve tekrar ol yirmi dört maddenin fihristini açıb niyet ettiğin maddeden başlayarak yayın durduğu rakamın sayısına kadar say ve kaçınıc rakamda tekmlil olursa o rakamı olan sahifeyi aç. Bادهu yayın durduğu rakamın sayısının[1] tekmlil etmek için kaç sayı saymış isan sahifenin ol kadar sayı gösteren rakamının beyitini oku ve cevabını alırsın. Mesela fihristi okuduğunda şunu bakmak istersin:

“Eger kaybını bulacak yahod bulamayacağısan.” Bu madde fihriste 8 rakam ıla işar olunmuşdur. İmdi çem[b]erin sahifesini açıb yaya vurursan, deyelim ki y[a]y 5 rakamın üzerinde durdu. Ol vakıt gine fihrisdi açıb başlarısın saymaya: 8, 9,10,11, 12. Şimdi kitabın 12 sahifesini bul ve beşinci hanesinde şu cevabı okursun:

³ Bahsedilen çember aşağıda gösterilmiştir.

BAHDIN CEVAB VERDİĞİ
YİRMİ DÖRT MADDENİN FİHRİSTİ

- 1 Eger bu sene bereketli olacak yahod olmayacağısa
- 2 Eger bu sene mal ve mahsulundan kâr ideceksen
- 3 Eger işidilen sözler sahih yahod yalan ısalar
- 4 Eger güzel ve yahod çirkin karı alacağısan
- 5 Eger akılı yahod budala ve akılsız ısan
- 6 Eger sahih dostların var yahod yoğısa
- 7 Eger evlenmek yahod evlenmeyeceksen
- 8 Eger kaybını bulacak yahod bulmayacak ısan
- 9 Eger genç yahod ihtiyar ölecek isen
- 10 Eger güzel yahod çirkin kocaya varacak ısan
- 11 Eger kız evlenecek yahod evlenmeyecek ise
- 12 Eger yolculuğun uğurlu yahod uğursuz olacak ısa
- 13 Eger zengin yahod fukara olacağısan
- 14 Eger gebe ise ve yahod deyil ise
- 15 Eger gebe oğlan yahod kız doğuracak ısa
- 16 Eger gebe tehlikeli yahod tehlikesiz doğuracak ısa
- 17 Eger dünyadan seviliyorsan
- 18 Eger davanı kazanacak yahod kazanmayacağısan
- 19 Eger evvel erkeyi yahod karısı ölecek ise
- 20 Eger vetanında yahod kariblikde ölecek isen
- 21 Eger ömründe tehlikelere uğrayacağısan
- 22 Eger dışarda olan sevgülünü görecek isen
- 23 Eger sözü olan düyün icra olacak yahod olmayacağısa
- 24 Eger sevgülün seni sever yahod sevmez ise

- 1 Bu sene çok bereketli, gayet de mahsulludur
Ve herkes[i]n ambarları zahre ile doludur
- 2 Can u dilden seni sever, hiç buna şüphe itme
Ve herkesin sözlerine kulak verib işitme
- 3 Bil k[i] bu iş çapuk biter, cesaretin eksildme
Bu ağ[r]lık senden gider, ümits[i]zliğe düşme
- 4 Haz u mesrur ol evladım, gine onu görürsün
Ve nad[i]de cemaline gine nayil olursun
- 5 Tehlikeler dahi gelse sen onları yenersin
Zira bahdın yardım ider, bunu eyi bilesin

- 6 Vatanından gayet yırak ömrün tükedeceksin
Ve dost u akranlarına çok acı vereceksin
- 7 Karın senden evvel ölür, gayet acınacaksın
Zira büt[ü]n günlerinde biçare olacaksın
- 8 Ümidin olsun Hüda'da[n] çünkü kazanacaksın
Ve düşmanın fenalarını atıp çığ[n]ayacaksın*
- 9 Kib(i)r, zevzeg ve budala, neçe dek kalacaksın?
Neçe dek rezil ve maytab dünyaya olacaksın?
- 10 Gayet haf[i]f ve kolayca çocuk doğar bilesin
Ve şid[d]etli ağrıların hiçbir[i]ni bilmesin
- 11 Her ne kada[r] başkaları derler kız doğuracak
Lakin erkek doğduğunda kendileri de şaşacak
- 12 [H]er ne ki denil[i]r ısa yalandır ha bilesin
Ve onların hepisini kulak ardı edesin [1]
- 1 Kasavetin hiç olmasın, bir akçe kaybetmesin
Ve bu sene eyi bil ki hiçbir ziyan görmesin
- 2 Yerin göyün bahşişleri kararlı olacaktır
Ve gine yüreklerimiz rahatlık bulacaktır
- 3 Senin isminle yalnız bu dünyada yaşıyor
Gice gündüz senin için acı acı ağlıyor
- 4 Bu maddeyi bilmiş ol ki çapuk bitirecektir
Ve ol kadar çalışmalar boşa gidmeyecektir
- 5 Gine ey dost, sevgülünü sevinerek görürsün
Ve gine yanına alıp memnun mesrur olursun
- 6 Birkaç kerre yaban yere sen gönderileceksin
Ve üç kerre tehlikede kendini göreceksin

* Çığneyeceksin

- 7 Vatanında familyanın kucağında ölürsün
Ve orda son defa için sevgülünü görürsün
- 8 Evvela ihtiyarlıkda kocan gözün kapıyor
Ve biraz vakıtdan songra kızın seni ağlayor
- 9 Davanı kayıb etmesin, illa hakkın alırsın
Ve haksızlığı yenersin, hasmini utandırırısın
- 10 Senin ile görüşenler senden ikrah ider
Zira miskinsin cinabet, ed buna çok keder
- 11 Bütün karılardan kolay bil ki doğuracaksın
Ve dipdiri sırk gibi yataktan kalkacaksın
- 12 İşde sana erkek evlad, istediğın gibi doğar
Ve yüreyin şaz olarak memnuniyet ile dolar [2]
- 1 İşidilenlerin azı sahihdir ve gerçek
Lakin üç gün geçdiğinde onlar da geçecek
- 2 Elindeki mallerini evvelinden satmazsan
Sekiz kat olur sermayen sonlarında satarsan
- 3 Buğday arpa zeytunyağı gayet eksilecekdir
Ve elinde mali olan pek çok sevinecekdir
- 4 Seni bir gün görmez ise akli başından uçar
Ve bin türlü kasavete eder kendini düçar
- 5 Eger istersen evlenmek, sabret ve çok söyleme
Ve birtakım şübhelere kendin teslim eyleme
- 6 Ümidini devam eyle, müstakil göreceksin
Ve arzunu tamam edib gayet sevineceksin
- 7 Karaca yolculuklarda çok sefillik çekersin
Lakin sabr ile hapisini bilafütür yenersin
- 8 Gariblikde günlerinin hitamını bulursun
Lak[i]n pir ihtiyar olub ve öylece ölürsün

- 9 Seni karın bu dünyada bırakıb ve ölecekdir
Lakin sana teselliyi ne tarzda verecekdir?
- 10 Davan haksızdır, eyi bil ve anı kaybidersin
Çün pek günahdır. Ey oğlum, cehenneme gidersin
- 11 Eyer istersin dünyaya kendin sevdiresin
Et birteraf* kibirliğı ve ilerleyeceksin
- 12 Hüda'nın keremiyle pek kolay doğuracak
Ve ancak cüzi bir ağı kendisinde duyacak [3]
- 1 Sevin, zira alacağın güzel ve şirin kızdır
Sabah yıldızından dilber, fakat boyı uzundur
- 2 Bu şimdiki işitdiğin kâffesi de yalandır
Lakin yarın işidecek şeylerin hep tamamdır
- 3 İdersin birçok hisablar ve kâr hülyasındasın
Hey zevallı, sermayenin uç payın kaybidersin
- 4 Bu senenin mahsulları gayet bereketlidir
Çıftıci tacir ve fukara pek mesruriyetlidir
- 5 Aşkın bütün ateşleri ikinizi yakıyor
Ve zannidersin ki güneş sizin için doğuyor
- 6 Hüda bu birleşmenize kararını v[e]rmişdir
İmdi hiç şübhe itmeyin zira olmuş bitmişdir
- 7 Gam kasaveti bertaraf ed zira göreceksin
Ve kendini cennetlerde mutlu zannedeceksin
- 8 Denizce hiçbir tehlike sana vuku bulamaz
Lakin karaca tehlike senden eks[i]k olmaz
- 9 Zannitme ki daşralarda ömründen yad olursun
Zira bil ki vatanında rahatlıkda ölürsin

- 10 Sefil karın senden evvel dünyadan göç idecek
Ve yaşadıkca yüreyin sevinc nedir b[i]lmeyecek
- 11 İşde sana hayır haber davanı kazanırsın
Lakin deyim mi, ol haksız işde[n] uzak durursun
- 12 Ahmak ve akılsız adam senden hiç hoşlanamaz
Lakin azim ve akıllı hiç senden ayırlamaz [4]
- 1 Evvelinden beru sersem, zevzek ve budalası
Ve bu akıl sende iken, o boyda kalacaksın
- 2 Senin alacağın karı zengin ve ak[ı]llıdır
Lakin epeyi çirkince ve biraz bet huyludur
- 3 İşidilenlerin çoğu halan ve ift[i]radır
Zira ol zavallıların düşmanlar[ı] çokcad[ı]r
- 4 Zarar görmezsen bu senene de kalacaksın
Evvelinden nasıl ısan öyle de kalacaksın
- 5 Bu senen[i]n ber[e]keti den[i]zce olacaktır
Lakin karaca t[ü]ccarlık pek geri kalacaktır
- 6 Dünyade bu yürek kadar seni sevenin yokdur
Ve sendeki m[u]habeti gayet bö[yü]k ve çokdur
- 7 Senin arzun gibi çapuk kızın evlenecekdir
Bütün g[ü]nlerinde rahat ömür geçirecekdir
- 8 Teesuf itme pek çapuk gine onu görürsün
Ve aşgının ateşi[n]i tez elden söndürürsün
- 9 Başından çok tehli[k]eler geçeceğin bilsin
Ve deniz yolculukları b[i]r dahi etmeyesin
- 10 Vatanından az yırakca canın teslim idersin
Ve b[i]rtakım hayınlara pek çok sevinc v[e]rirsin
- 11 Ölüm evvela karına tebrikesin idecek
Ve on sene geçdiğinde mutlak sana da gelecek

- 12 Davan her ne kadar haklı olduğu görü[n]üyor
Lakin hasmine hakimler her vakıt aldanyor [5]
- 1 Tanı ki işin rasd iken sana hepisi dostdur
Lakin ayağın kaydıkda yüzüne bakan yokdur
- 2 Senin zevzekce sözlerin pek zararlı olur sana
Ve her ne ki çekeyorsan dilinden olduğun ağna
- 3 Bil ki alacağın karı meleklerden güzeldir
Lakin sadıkaneliği biraz şüphelicedir
- 4 İnanma deyorum sana zira hepsi yalandır
Çün onların düşmanları yedi başlı yilandır
- 5 Ne vakıt aklın başında işe devam edeceksin
Tekraren ol kayıplarını ele geçireceksin
- 6 Bu senemiz bereketli olduğun gösteriyor
Ve çiftciler derecesiz şaz olub seviniyor
- 7 Hiç şübhe etme, zira o seni gayet sevmişdir
Cihande yalnız sana yüreyini vermişdir
- 8 Bu düyünün olmasını bugünlerde istersen
Bitm[i]şden say, eger ol ilk kılağuza gidersen
- 9 Çok seneler geçer gider kanlı yaşlar dökersin
Lakin korkma, gine onu m[ü]stakil göreceksin
- 10 Öm[r]ünde çok tehlikeler başından geçecektir
Ve ölüm d[e]recesine seni get[i]recektir
- 11 Ölüm seni gayet uzak vatanı[n]dan bulacak
Ve yanında hiçbir dostun ne de hısım olacak
- 12 İptida belki, erkeyin dünyadan ayrılacak
Ve miras olarak sana gam gasavet bırakacak [6]

- 1 Rahat ol, zira pek kolay dünyaya gireceksin
Ve ömrünün günlerini mutlu geçireceksin
- 2 Sen hepisini dostdır deyî yüreyinden seversin
Lakin onlardan çokları düşmendirlere bilesin
- 3 Timarhanedeki deli senden çok akıllıdır
Ve zencirlerle bağlular senden daha usludur
- 4 Alacağın karı çirkin ve biraz kamburcadır
Ve lakin pek çok hünerli ve gayet akıllıdır
- 5 Yeni işidilenlere sakın emniyet itme
Ve kendini düşmenlerin duzağına düşürtme
- 6 Niçin herkesin maline göz dikib kıskanırsın
Bu tabiyatın ıla dayma sen zararlı çıkarsın
- 7 Bu senenin dört eyiamı ferah ve çok güzeldir
Ve hasılat bereketi hepisinden evveldir
- 8 Kendi ömrün kurban eder ve seni terk idemez
Senin ismini anmaksız bir dakika geçirmez
- 9 Düyün heman bugünlerde gayet eyi icra olur
Ve birtakım zevzeklerin ağızları tutulur
- 10 G[ö]zlerinin yaşlarını sil, zira sev[i]neceksin
Ve bir iki gün geçmeksiz gine görüşeceksin
- 11 Denizde ve karada çok kazalara uğrarsın
Lakin ferasetin ile hepsinden kurtulursun
- 12 Mezarını vetanından uzakda bulacaksın
Ve biçare familyanı çokca ağladacaksın [7]
- 1 Aklın ıla kayıbını bulmak ümudindesin
Lakin bulmayacağını pek eyice bilesin
- 2 Gençliğinde evliliğın sözün bile etmezsin
Fakat ehtiyarlığında onun arzusindesin

- 3 Hepisini kendin gibi zannedib dost edersin
O isa onlar[1]n çoğu düşmandırlar bilesin
- 4 Ey budala, k[i]birliği kime edib durursun?
Niçe bir horoz akıllı kendini güldürürsin
- 5 Alacağın karının g[ü]zelliğinde menendi yok
Lakin f[i]tnelikde yekda d[ü]nyada benzeri yok
- 6 Yalanlara kulak verme illa sabret yarına
Her söze kolay inanma, teslim olma yalana
- 7 Eger [i]stersen kâr itsek satışda evetleme
Ve elinden mal çık[a]rmak şimdilik arzule[m]e
- 8 Yaprak çıkaran ağaclar hepisi mahsulludur
Ve bu sene yerin yüzü bereketle doludur
- 9 Ona ömür ve can sensin, sensin ona teselli
Sensiz ona dünya haram ve günleri matemli
- 10 Bu düyünün olmas[1]na ümid etmesi boşdur
Zi[r]a akce eksikliği büyük engel olmuştur
- 11 Bertaraf et ah u zarı çapık onu görürsün
Ve aşkının ateşini tekmilen söndürürsün
- 12 İtibarda v[e] şöhretde dayim yaşayacaksın
Lakin ihtiyarlığında nurun kaybedeceksin [8]
- 1 Hüda'nın emrine göre çalış ömür süresin
Ve böylece günlerini çoğaldı esirgeyesin
- 2 Korkma az vakıtdan songra kaybını bulursun
Ve hiçbir karar çekmeksiz maline sahip olursun
- 3 Bu sene hitam bulmadan mutlak evleneceksin
Lakin üç ay geçer geçmez püşmenlik göstereceksin

- 4 Hakkaniyet vakıtları geçdi gitdi, bilesin
Anın için dostlarına emniyet itmeyesin
- 5 Kibir serssem ve çok ahmak ve çok da edebsizsin
Bu öküz kafalılığını neçe dek edeceksin
- 6 Karının güzelliğine melekler dahi kıskanır
Seninle bütün ömründe nazaketle davranır
- 7 Bu sözleri sana deyen gerçeklik nedir bilmez
Ne utanır ne arlanır, yalanları da tükenmez
- 8 Bu sene yarın olacak maldan kazanacaksın
Lakin kazandıklarını hiçe harcayacaksın
- 9 Bağlar bu sene mahsulsuz, bağcılar acınıyor
İlle ol serhoş alayı fiğan edib ağlıyor
- 10 Vase olunmaz derecede seni yüreyinden sever
Ve seninle yaşamağa dayıma ümud eder
- 11 Acınma, şaz ol, zira iş hitamını bulmuşdur
Hemen bu ay geçer geçmez istediğın olmuşdur
- 12 Tekmil yıllar gelir geçer, gine onu görmesin
Ve görmenin arzusından gice gündüz ağlersin [9]
- 1 Alim güzel ve pek nazik zenginlikde meşhurdur
Lakin biraz tiryakice ve biraz da huysuzdur
- 2 Otuz yıl geçdikden sonra hiç hasdalık görmezsin
Doksan yaşına vardıkda müstakil öleceksin
- 3 Vakti ile kaybını şüphe itme bulursun
Şimdi bulmak ister isen boşuna yorulursun
- 4 Gelecek kılağuzluğu kabul etmeyeceksin
Biraz vakıt geçdikde püşmanlık göstereceksin
- 5 Hepisi dostluğun ister, seni sevenler çokdur
Lakin ayağın kaydıkda elinden tutan yokdur

- 6 Sana divane deyenler kendileri çılgındır
Senin ilerlemen için hepsi sana kızgındır
- 7 Yaşı küçük kendi dilber naziklikde yekdadır
İlm u ebediyet ile kendisin donatmaktadır
- 8 Her ne ki işidiyorsan kâffesi de gerçektir
İşitdiğin denilenden çok ziyade eksiktir
- 9 Zengin olmak istersen biraz hareketin düzed
Ve kendini haksız işden sakındır ve gözed
- 10 Bu senenin davarları gayet bereketlidir
Köy ve çiftlik sahipleri onun için keflidir
- 11 Bütün ömrünün içinde eylik nedir bilmesin
Bunun için bu karıdan hiçbir hayır görmezsin
- 12 Rahat ol, zira bu düyün icra olmayacaktır
İcra dahi bugün olsa, yarın bozulacaktır [10]
- 1 Geri durmak isteyorsun lakin tez evlenirsin
Ve her gün ah u zar ıla ömrünü geçirirsin
- 2 Bütün erkekler içinde ondan güzeli yoktur
Ve bu güzelliği için düşmanları pek çokdur
- 3 Korkma sekseninden evel ömrüne bir keder gelmez
Lakin başından belalar hiçbir vakit eksilmez
- 4 Hiç keder etme, müstakil kaybını bulursun
Ve az vakıt geçdiğinde gine rahat olursun
- 5 Evlenenlerle her vakıt gülüb maytab edersin
Lakin biraz geçdiğinde sen de onlara benzersin
- 6 Dostlarını az sınısan çapuk ağnayacaksın
Onların katderliğini ve geri duracaksın

- 7 Bu alemde senden gayru bir divane olamaz
Bu cihanın tabibleri seni akılladamaz
- 8 Dünyanın gayet çirkini senin karın olacak
Ve maline güvenerek sana her gün kurulacak
- 9 Bu sözlere inanması gayet budalalıktır
Ve onları sana deyen horyat ve dalkavuktur
- 10 Elindeki mallerini çalış ki tez satasın
Ve yerine yeni maller koymaya başlayasın
- 11 Ağaçların meyveleri bereketli olacak
Lakin zahre amizarları bu sene boş kalacak
- 12 İşdahını başka kıza saklamağa kararın ver
Zira senden ikrah eder, başka delikanlı sever [11]
- 1 Irzın ve namusun ıla kendini kullanasın
Ki sağ selim mahaline ve kedersiz varasın
- 2 Çok keder etme elbet de sen de evleneceksin
Ve eyi bir erkeyile ömür geçireceksin
- 3 Senin alacağın erkek topal, kör ve kamburdur
Lakin ol kamburun içi akıl ıla doludur
- 4 Hekimlerin arkasından boşuna dolaşırsın
Zira pir ihtiyar olub rahatında ölürsün
- 5 Her ne kadar kaybını bulmak ümüdündesin
Lakin ümüdi katletsen pek çok eyi idersin
- 6 Her ne kadar evlenmenin arzusunda deyilsin
Lakin az vakıtsan songra müstakil evlenirsin
- 7 Dostlarının hepsine sen eylik edmekdesin
Onların kendine düşman olduğunu bilmezsin
- 8 Elbet divaneliğini çokdan beru duymuşsun
Akıllı olacak yere daha beter olmuşsun

- 9 Güzel dahi deyil ise, lakin pek akıllıdır
Ve onun her bir söhbeti ilim ile doludur
- 10 Ne ki sana söyleyorlar, hepsi de sahihdir
Ve onları sana deyen sadık dost ve salihdir
- 11 Herhangi işe el vursan bil ki kazanacaksın
Ve bir iki yıl geçdikde çok zengin olacaksın
- 12 Ol derece zeytinyağı arpa buğday gümrahdır
Şöyle ki fukaraların göynü her gün ferahdır [12]
- 1 Niçin bahdın yardımını eyice kullanmazsın?
Eger biraz için bilsen çok zengin olacaksın
- 2 Her ne kadar çok güçlükler sana vuku buluyor
Lakin bütün arzuların dayma tekmil oluyor
- 3 Çok evlerden her ne kadar seni gelin isterler
Lakin bir yabancıyla hısımların everirler
- 4 Gözü ela kendi dilber ve edvarı nazikdir
Söyleyişi gayet tatlı ve yüreyi temizdir
- 5 Korkma, yüz yaşına kadar rahat yaşayacaksın
Ve lakin son günlerinde biraz bunayacaksın
- 6 Her ne ki kaybetdinse korkma, çapık bulursun
Zarar görmezsin inşallah çapık rahat olursun
- 7 Her ne kadar evliliği kendine boş sanırsın
Güzel karısı olanı ne için kıskanırsın?
- 8 Bu dünyada sadık dostlar kazanmanı istersen
Kazanacaksın ol vakıt tavrın tebdil idersen
- 9 Sende delilik köklenmiş her gün de artmaktadır
Sana ilac hayır itmez, onun timarhanedir

- 10 Karının güzelliğine hiç deyeceğim yokdur
Bu hususda ey zavallı, ortakların pek çokdur
- 11 Herkes yalanlarıyla senin ile maytab ider
Ve onların keyfi gelir, sen etdikce keder
- 12 Sana şimden malüm ola ki ziyan edeceksin
Tetik tutmazsan işini fukareleneceksin [13]
- 1 Az vakıtdan çocuk doğar, zira çokdan gebedir
Erkek evlad, lakin şişman ve ay gibi güzeldir
- 2 Eger akıllık ıla malini kullanırsan,
Zengin olursun ve mutlu kendini de tanırsan
- 3 Sevinerek çık yoluna, cesaretin eksiltme
Bil ki Hüda bilencedir, şeytan şerinden ürkme
- 4 Çirkinliğine bakmayıb evlenme merakındasın
Lakin senden çirkinine belki uğrayacaksın
- 5 Meleklerin yürekleri seninkinden aziz deyil
Arşınların cesareti seninkinden azim deyil
- 6 Yetmiş yaşına varmaksız hastalık nedir bilmezsin
Lakin yetmişinden songra birdenbire öleceksin
- 7 Ümidlerini katleyle, bulması mümkinsizdir
Ve herkesin söylediği bihude ve dubsizdir
- 8 Hangı işgüzarlığına güvenerek, istersin
Evlenmeyi boş boşuna bu arzuya çekersin
- 9 Sen dostlık nedir bilmeksiz nasıl dost edinirsin?
Bu vahşilik sende iken hepsinden iyrenilirsin
- 10 Bütün dünya methin ider, hepsine sevgülisin
Ve seni tanıyanlara gayet çok arzülüsün
- 11 Ağzı küçük kara gözlü ve saçı pek uzundur
Hürü melek yürüyüşlü ve edvarı düzgündür

- 12 İşitdiklerinin çoğu sahih olduğun bilesin
Aldadıcı sözlerine emniyet etmeyesin [14]
- 1 Yakındır bir erkek evlad sana doğar bilesin
Kızdır deyu hiç vesvese ve şüphe etmeyesin
- 2 Hiçbir vakt gebe kalmaz zira dayma hastadır
Ve boşuna çalışmayın, ol halde kalacaktır
- 3 Hazneler sahibi olsan gine iflah olmazsın
Nereden ziyan etdiğin dikat edib duymazsın
- 4 Yolculuğun gayet güzel ve faydeli olacak
Lakin edeçeğin kârlar, hepsi orada kalacak
- 5 Bu sene hitam bulmaks[ı]z müstakil evleneceksin
Mutlu ve çok rahat ömür dayma geçireceksin
- 6 Bütün delikanlılardan güzellikte evveldir
Edvarının nazikliği ve gülüşü dilberdir
- 7 Elli senelik ömürden ziyade yaşamazsın
Elli yılın arasında hastalıktan korkmazsın
- 8 Mimkinsizdir bulunması boşuna vakıt geçirme
Yazıkdır masarufına ve suçsuz kana girme
- 9 Bir fukara familyadan güzel kız alacaksın
Lakin onun sayesinde çok mutlu olacaksın
- 10 Hep dost bellediklerinin hiçbiri dost deyildir
Hepisi sana dalkavuk v(e) eyliğine hasimdir
- 11 Divanelik senden gitmez, dayma böyle kalırsın
Ve dünyaya her gün maytab ve eylence olursun
- 12 Hüda esirgesin seni, biçare olacaksın
Bir cenabet karıyla her gün oflayacaksın [15]

- 1 Ağzı sıkı duymayarak çocuğunu doğuracak
Ve ebeye dahi mühtac bu defa olmayacak
- 2 Bu doğacak çocuk için hepsin der erkekdir
Kızdır amma, evinize büyük bir bereketdir
- 3 Karın gebe olduğun bil, erkek evlad doğuracak
Ve hiçbir güclük çekmeksiz yatağından kalkacak
- 4 Sen çok zenginliğe malik müstakil olacaksın
İdare bilmediğinden fukara kalacaksın
- 5 Yolculuğun tehlikesiz olacağına bilesin
Kötü arkadaşlar ıla yoldaşlık etmeyesin
- 6 Seni isteyen erkeklerin birine beyenmezsin
Bu akılda kalırsan ebedi evlenmezsin
- 7 Eger istersen evlilik, acele itmeyesin
Ve seni şimdi isteyene reyini vermeyesin
- 8 Kendini kullanır isan pek çok yaşayacaksın
Ve çok evlad ve torunlar dünyada bırakacaksın
- 9 Bulamayacağını bil, boşuna çalışırsın
Vakit sarf itme boş yere ve işinden kalırsın
- 10 Utanmadan öte beri kız görmeye çıkmışsın
Kendini bilmediğinden eşek gibi kalmışsın
- 11 Bu dünyada sadık dostlar kazanması istersin
Lakin bu şey gayet nadir olduğunu bilesin
- 12 Çok divanesin ve zevzeg, nohud kadar aklın yok
Bu alemde bilmiş ol ki, ekmek yediğin bile çok [16]
- 1 Rahat ol ve dayma sevin, zira sevenin pek çok
Bu alemde dostların çok, lakin düşmanın hiç yok
- 2 Doğuracak esnasında tehlikelerden hiç korkmaz
Ve kendini sevenlerin hiçbiri acınmaz

- 3 Mücde sana, erkek evlad az günlerden doğuracak
Ve şazlık bereket ile familyanız dolacak
- 4 Şimdilik böyle bir şey yok belki bundan sonra olur
Lakin gebe kalırsa da güçlüğ üle doğurur
- 5 Nafile umma, çün zengin hiçbir vakıt olmazsın
Ve bu kafa sende iken bir para kazanmazsın
- 6 Edeceyin yolculukda tehlikeden korkmazsın
Ve niyet etdiğin yere sağ selim varacaksın
- 7 Arzukeşsin evlenmeye, lakin biraz güccedir
Ve seni alacak koca epeyi züppededir
- 8 Ol derece çirkindir ki, kusma gelir görenlere
Yezopos onun önünde benzer hürü meleklerle
- 9 Kırkın[d]a büyük hasdalık çekeceğın bilesin
Lakin altmışından evvel korkma ölmeyeceksin
- 10 Teacüb ederim ben sana, zevzeg gibi ararsın
Seksen yıl aramış olsan gine onu bulmazsın
- 11 Evlenenlerin hepisi divanedi[r]ler dersin
Lakin biraz geçdiğinde sen de onlara benzersin
- 12 Ol derece sarsaksın ki, aziz dostunu bilmezsin
Ve sana sadık olana dost ismini vermezsin [17]
- 1 Acınma zira davanı az günden kazanırsın
Ve etdiğin mesarifin üç katın çıkarırsın
- 2 Çokları sana düşmandır ve seni kıskanırlar
Ve senin eyliğın için onlar acınırlar
- 3 Çocuk getirecek vakıt çok ağırlar çekecek
Lakin lehushıgını tehlikesiz geçirecek

- 4 Erkekdir doğuracağı, kimseye kulak asma
Lakin çocuk başkasına benzediğine şaşma
- 5 Karıların sözlerine emniyet etmeyessin
Gebe dahi kalmış olsan kimseye demeyessin
- 6 Bu akılda oldukça sen fukara kalacaksın
Ve ehliyarlık vaktinde çok zarur olacaksın
- 7 Her ne kadar güclüklere pek çok uğruyacaksın
Lakin istediğin yere selamet varacaksın
- 8 Seni almak isdeyini sen beyenmeyeceksin
Ve artık bütün ömrünü böyle geçireceksin
- 9 Çirkindir lakin pek zengin oluşunu bilesin
Ve bütün denilenleri kulak ardı edesin
- 10 Kendini esirgemezsen, pek çapuk öleceksin
Ve pek ağır hasdalıklar bilmiş ol çekeceksin
- 11 Ya dostum, umidini kes, zira bulmayacaksın
Ve belki nafile yere kendini yoracaksın
- 12 Lazım olan gayretleri ed ve evleneceksin
Bu tarz ıla bu dünyada rahat geçineceksin [18]
- 1 Kocası öldükden songra biraz vakıt geçecek
Ve karısı da apansız onun yanına gidecek
- 2 Artık sevin, çün davanı çapuk kazanacaksın
Ve isdediğinden eyi, hasmini oynadacaksın
- 3 Hepisi seni medhider ve yürekden seni sever
Ve dayma eyi olmanı Allah'dan matlub eder
- 4 Bu seni doğuran karı hiç acı görmeyecek
Ve gülüb sevinerek yatağı terk idecek
- 5 Güzel bir kız doğuracak, erkek deyil bilesin
Şimdiden duy ki songradan çok keder etmeyessin

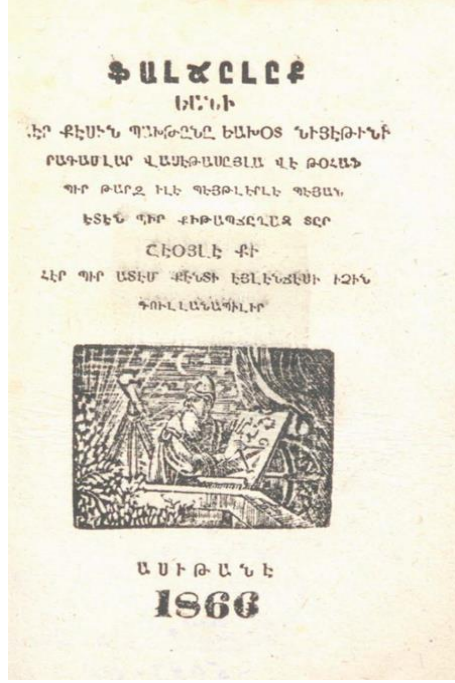
- 6 Hastalığı gebelikden olmadığını bilesin
Ve bihude fikirlere kendini vermeyesin
- 7 Dünyada pek çok mallar ve akce kazanacaksın
Evlad ve torunlarına çok miras brakacaksın
- 8 Gideceğin yolu çapık bil ki tükedeceksin
Lakin orda duramayıp tez elden döneceksin
- 9 Her ne kadar evlenmeye pek çok gayret edersen
İşte sana söyleyorum, hiç evlenmeyeceksin
- 10 Topal, kambur, bir gözü kör kocaya varacaksın
Ve biraz vakıt geçdikde çok püşman olacaksın
- 11 Birinci hastalığında kendin esirgeyesin
Eger esirgeyemezsen ömrünü kaybedersin
- 12 Artık çalışma boşuna, çün bulamayacaksın
Ziyarını zarar ıla bil ki kapamayacaksın [19]
- 1 Gid dünyanın uclarına, gine geri dönersin
Ve sevgülü vetanında canın teslim edersin
- 2 Erkeyi karıdan evvel müstakil ölecektir
Ve yaşadıkca karısı karalar giyecektir
- 3 Boş yere umid edersin, davanı kaybedeceksin
Lakin az vakıtdan songra hasmini yeneceksin
- 4 Dünyada hiçbir dosdun yok çünki pek çok horyatsın
Ve mandra köpeyi gibi hepisine harlarsın
- 5 Doğuracaksın pek kolay, ağrı duymayacaksın
Ve yatağa bile mühtac belki olmayacaksın
- 6 İşte sana evvelinden haberini veririm
Çün kız doğuracağını ben pek eyi bilirim

- 7 Şimdilik öyle bir şey yok deyib ümid idersin
Ebelerin yalanını neçe dek sen diynersin
- 8 Sen biraz vakıtdan songra çok zengin olacaksın
Ve gine ehthiarlıkda fukara kalacaksın
- 9 Yolculukların pek kolay olduğunu bilesin
Ve dayma cesaretini bak ki eksiltmeyesin
- 10 Ömrünün sonuna kadar kocasız kalacaksın
Ve evlenmek arzusundan geri kalmayacaksın
- 11 Keder etme, bir kocaya elbet de varacaksın
Lakin songra eşeg gibi çok püşman olacaksın
- 12 Kerem u inayetini Hüda sana ediyor
Ve üz seneden ziyade sana ömür veriyor [20]
- 1 Altı büyük tehlikeler denizde geçireceksin
Lakin gine sağ ve selim evine döneceksin
- 2 Vetanından uzaklarda günlerini tükedirsın
Ve bütün hısımlarına pek çok keder verirsin
- 3 Kocan senden evvel ölür, pek çok acınacaksın
Ve ömrünün günlerinde ah edib ağlayacaksın
- 4 Her ne kadar sen davanı kolay kazanacaksın
Lakin haksızlığın için songra acınacaksın
- 5 Zengin oldukça hepsi sana dalkavukluk eder
Lakin fukaralığında hepsi senden yırak gider
- 6 Birkaç ufak sancıy ıla çocuğun doğuracak
Ve kendisi de dibdiri yatağından kalkacak
- 7 Her ne kadar bugünlerde sana bir kız doğuracak
Lakin onun güzelliği güneşi de karardacak
- 8 Sana gebedir deyorlar lakin bil ki deyildir
Zira davranışlarından pek eyice bellidir

- 9 Sefil ve dayma fukara müsdakil kalacaksın
Sende bu akıl var ıkan biçare olacaksın
- 10 Şazlık ve ferahlığ ıla yolculuğunu edesin
Lakin bak ki gine çabuk vetanına dönesin
- 11 Kasavet etme, çün zengin kocaya varacaksın
Ve ömrünün günlerinde mutlu sayılacaksın
- 12 İsdeyecek erkek bil ki meleklerden güzeldir
Ve lakin biraz huysuzca ve biraz da tembeldir [21]
- 1 Hiç yüreğini tüketme, birazdan şaz olacaksın
Zira sevdiğin civanı kucağında bulacaksın
- 2 Sıklet ve sıkıntılar ömründe pek çoğalacak
Lakin o sendeki sabr hepsine karşı koyacak
- 3 Nerde ki birinci defa güneşini görmüşsin
Bil ki gine ol mahalde ve rahatca ölürsin
- 4 Ey biçare, az vakıtdan kocanı kaybedersin
Ve teselli bulamayıp arkasından gidersin
- 5 Hakkaniyetle hakimler davanı görecekle
Ve sana teşekki itmeye hiç sebep vermeyecekler
- 6 Kibirlik itdiğin için kimse seni sevemez
Ve senin ile dost olmağa kimse arzuleyemez
- 7 Tehlikesiz ve acısız evladını doğuracak
Şöyle ki ebeler bile buna pek çok şaşacak
- 8 Erkeg evlad doğuracak işde sana söylerim
Ve acınan babasına bu mücdei iderim
- 9 Gebedir bunu eyi bil, herkeşe kulak asma
Ve bu sözüm için pek çok tacüb edib de şaşma

- 10 Bu alemde sen zenginlik ne olduğun bilmezsin
Ve halini hiçbir vakit daha eyi görmezsin
- 11 Yolculuğun sıkıntısız ve hayırlı olacak
Ve her tutacağın işden sana fayde doğacak
- 12 Derd etme hiç yüregine, çapuk evleneceksin
Ve ömrünü ol zat ıla mutlu geçireceksin [22]
- 1 Artık şübhei def eyle ol işin görülecek
Ve gayretin güc işlerin hepsini de yenecek
- 2 Sabreyle sene geçmeksiz müstakil göreceksin
Ve arzuna erdiğinde gayet sevineceksin
- 3 At ve arabalardan kendini gözetmelisin
Ve deniz yolculuğundan geri çekilmelisin
- 4 Vatanından gayet uzak bir mahalde ölürsün
Dost ve hısımlarını yaslara düşürürsün
- 5 On iki seneden songra dünyayı terk edersin
Ve sefil evladlarını öksüz bırakıb gidersin
- 6 Sevin zira kaybını tekraren kazanırsın
Ve evvelki hallerinden daha ela olursun
- 7 Eger alçak gönüllülük ve hazimlig idersen
Dünya alem seni sever, her nereye gidersen
- 8 Her ne kadar çok ağrılar doğurduğunda çekecek
Lakin hiç keder görmeksiz çocuğunu getirecek
- 9 Erkeg evlad doğuracak, nafile şübhe itme
Ve herkesin sözlerine kulak verib işitme
- 10 İşde bilmiş ol şimdiden ki müstakil gebedir
Ve az vakit geçdiğinde mutlu bir validedir
- 11 Her ne kadar bu ömründe çok akce kazanacaksın
Lakin yazık olur sana günaha karğ olacaksın

- 12 İşlediğin ağır günah sana çok ziyan verecek
Ve çok biçareliklere seni düşür edecek [23]
- 1 Siz ikiniz sadıksınız ve çokdur muhabetiniz
Lakin niçin gündend güne artıyor kasevetiniz?
- 2 Nişan bugünlerde olur kasevetde bulunma
Ve herkese sırlarını zevzek gibi duyurma
- 3 Her ne kad[a]r çok vakıtlar faydesiz geçecekler
Lakin bir gün ol kimseyi gözlerin görecekler
- 4 Çok meşakatlara ve belaya öğrarsın
Lakin ferasetin ile hepisini yenersin
- 5 Sakin olduğun mahalde son gününü ödersin
Ve seni candan sevene büyük acı verirsin
- 6 Evvel elinle kocanı gömeceğin bilesin
Lakin çok vakit geçmeksiz arkasından gidersin
- 7 Davan az vaktin zarfında hakkaniyetle bitecek
Ve çektiğin yorgunluklar sana keder vermeyecek
- 8 Çok dostlarım var deyerek kendini aldadırsın
Ve kendini ayı gibi onlara oynadırsın
- 9 Korkma pek kolaylığ ıla çocuğunu getirecek
Ve ona hiçbir tehlike asla gelmeyecek
- 10 Bil ki bu defasında doğuracağın kızdır
Ve o kız büyüdüğünde pek güzel olacaktır
- 11 Gebe deyildir nafîle vesveselerde olma
Ve boş yere düşünerek kendi kendini yorma
- 12 Sevin ve şaz ol evladım, çok zengin olacaksın
Ve belki de bu cihande mutlulukda kalacaksın [24]

Görsel 1. Eserin Kapağı

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında yol gösteren, değerli fikirleriyle katkı sunan Prof. Dr. Abdulkadir Emeksiz’e ve Dr. Öğr. Üyesi Zehra Hamarat’a teşekkür ederim.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Support and Acknowledgments: I would like to thank Prof. Dr. Abdulkadir Emeksiz and Dr. Zehra Hamarat, who provided guidance and contributed with their valuable ideas during the research and writing of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.